

Polsko-niemiecka konferencja ławnicza

Toruń 8-9.04.2016 r.

W państwie, w którym buduje się społeczeństwo obywatelskie, jedną z bardzo ważnych instytucji jest niewątpliwie instytucja ławnika.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (art. 182) przewiduje udział obywateli w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Ławnicy zatem są niezmiernie ważną częścią wymiaru sprawiedliwości.

Zaszczytna funkcja ławnika to ogromna odpowiedzialność za to, żeby wyroki wydawane były nie tylko zgodnie z literą prawa – co jest oczywiste- ale także były sprawiedliwe i zrozumiałe w odbiorze opinii publicznej.

W zakresie orzekania ławnicy są niezawisli i podlegają jedynie Konstytucji i innym ustawom. Obowiązkiem ławnika jest także bezstronność, rozumiana jako zachowanie neutralności i niezależności względem jakichkolwiek wpływów. Aby zachować bezstronność ławnik powinien unikać zachowań, które mogłyby wzbudzać wątpliwości, co do bezstronnego wykonywania obowiązków. Składane przez ławnika ślubowanie nakłada na niego szereg powinności, takich jak wierną służbę Rzeczypospolitej Polskiej, a wymierzając sprawiedliwość kierowanie się godnością i uczciwością. Wyznaczenie ławnika do rozpoznania sprawy to zobowiązanie do szczegółowego zapoznania się z jej aktami. Znajomość sprawy pozwala ławnikowi aktywnie uczestniczyć w wyjaśnianiu wątpliwości co do okoliczności faktycznych, czy też oceniać wiarygodność czasami sprzecznych ze sobą zeznań świadków. Wyznaczony do składu ławnik ma w zakresie ustalenia winy, kwalifikacji prawnej czynu, a także wymiaru kary takie same prawa jak sędzia zawodowy.

Wszystko to oznacza, że ławnikiem może zostać osoba nieskazitelnego charakteru, o szczególnych wartościach moralnych i predyspozycjach.

Ważne zatem, aby podmioty, które są legitymowane do zgłaszania kandydatów na ławników, w tym w szczególności stowarzyszenia i organizacje społeczne, czy grupa pięćdziesięciu obywateli, miały świadomość szczególnych kryteriów, jakie stawiane są ławnikom.

Jeżeli nie wszyscy ławnicy obecnie spełniają te kryteria, to zamiast jak to się czasami dzieje „żartować” z ławników, należy raczej zmienić sposoby ich rekrutacji. Dzisiaj coraz częściej mówi się o zbędnej roli ławników w polskim wymiarze sprawiedliwości, a w praktyce mamy do czynienia z ograniczeniem spraw rozpoznawanych w składzie ławniczym. Rzecznik Praw Obywatelskich uważa takie rozważania za nieuzasadnione.

Ławnicy, czyli przedstawiciele społeczeństwa, którzy patrzą sędziom zawodowym na ręce, są gwarancją bezstronnego, apolitycznego wymiaru sprawiedliwości, zbliżają sądy do społeczeństwa, zwiększają zaufanie i poparcie dla ich działalności, czego dzisiaj w działalności sądu bardzo brakuje. Ławnicy wywodząc się z różnych środowisk społecznych, wykonując różne zawody wnoszą do sądu znajomość realiów życia społecznego, gospodarczego czy rodzinnego, przeciwdziałają rutynie sędziów, są przeciwwagą dla zawodowego spojrzenia na toczące się sprawy, wnosząc często zwyczajny zdrowy rozsądek. Gdyby miało dojść do pełnego usunięcia funkcji ławnika sądowego z wymiaru sprawiedliwości, to przypominam tylko, że należałoby w tym zakresie zmienić Konstytucję.